

دار الفنون

ادبيات فارسى و كلياتى

فلسفه ، اجتماعيات ، تاريخ ، جغرافيا ، ادبيات

ايكى آبدہ بر نشر اولنور

مندرجات :

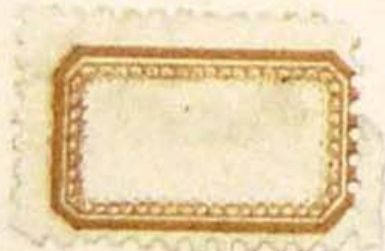
تورك ايلي - اسكى توركلرده دين [ضيا كوك آلپ]
 انسانلرك احوال روحيه لرى آواسنده كى فردى فرقلر حقنده تدقيقات [دوكتور غ. آنشوتس]
 « هانرى برغسون » و « آرتور شوپنهاؤثر » [غونته ر ياقوبى]
 الجزيره ده جبل سنجارك جنوبنده كى اوواده واقع مملحه لره دائر
 ملاحظات جغرافيه [دوكتور اونغر]

زمره فسى

فلسفه ده مصداق [پول ژانه] [احمد نعيم]
 كتابيات تحليللرى

استانبول - مطبعه عامره

۱۳۳۳

اولیٰ دینی درس

فلسفه مصداق [۱]

بفلسفه نك بر علم اولوب اولمادیغنی و بر علم اولاجقسه هانکی شرائط ایله اولاییله جکفی
ینه جای سؤال کوره جکز .

فلسفه نك علمیتی عجبا آنی علوم مثبتة [Sciences positives] دینیلن علومك متوقف
اولدینی شرائطك عینته موقوف طوتمقله یعنی مطلوب الحل اولان مسائل فلسفیه طریق
تجربه ایله طریق حسابی تطبیقه صرف مجهود ایتکله می حاصل اولور ؟

خیر . زیرا بویله یایمق بو طریقلر تطبیق ایدیلمه دیکی مدتجه فلسفه نك بر علم اولماش
اولدیغنی تسلیم ایدیورمك دیمك اولدینی کی فلسفه نك علوم مثبتیه مغلوباً مقام سلطنتندن
انخلاعی دیمك اولور .

مع ذلك بونی سویله مکله لاعلی التعین فلان مسئله فلسفیه ده ومثلاً علم النفسك
فیسولوجیایه تعلق اولان فلان مسئله سنده طریق تجربیه یی تطبیقندن هیچ برنمره حاصل
اولاماز ، یاخود منطقك فلان قسمنده طریق ریاضی استعمال ایدیله منر دیمك ایسته میورز .

[۱] « مصداق » ی - فرانسزجه به عیناً انتقال ایدن - Criterium معناسنه قوللانیورم . بولایینجه
ویا فرانسزجه کله حکم ایتك و حکم اولمق معناسنه کلن یونانجه Krinein دن مشتقدور . وفلسفه
اصطلاحنده حتی باطلدن ، صادقی کاذبدن تمیزه مدار اولاجق مجموع اوصافه اطلاق اولونور که
آشاغی یوقاری معیار ومحک حق وصدق دیمك اولور .

« مصداق » ده لفة آلت صدق معناسنه در . بومعنادن اخذ اولونارق آخرک صدقنه شاهد
اولان کیمسه به « مصداق » دینیلدیکی کی برشیثك صادق یعنی صحیح اولماسنه باعث اولان شیئه ده
« مصداق الشئ » دینیر .

بوتفصیله کوره Criterium ی « مصداق » ایله ترجمه ایتکی پك موافق بولیورم . و L'évi-
« dence est le criterium de la vérité » قیلندن برجه یی : « بداهت مصداق حقدور » عباره سیله
ترجمه ایتك مناسب اولور ظنده می .

Criterium . بعضاً Critère ده دیرلر .

یا لکنز بحسب المبدأ [En principe] علم فلسفینک بالعموم مسائله تطبیق ایدیه جک طریق نه طریق تجربه در، نه حسابدر دیمک ایستورز . بویکی طریق فلسفه به التزام ایتیمک [Imposer] حائر اولدینی وصف بداعتی [Originalité] قاله آلمانقله برابردر .

حقیقت، طریق تجربه ایله طریق حساب یا لکنز شؤنه ، هم ده آزچوق حیزه [Etendue] ممکن الارجاع [Réductibles] اولان شؤنه منطبق اولابیلرلر . بویکی طریقدن باشقه طریق علمی اولامیه جنی فکرینی التزام ایتیمک [S'imposer] - شؤندن ، هم ده شؤن مادیه دن منعداسی مساحه بی قابل وحیزه ارجاعی ممکن اولامادینی ایچون - بو نوع شؤندن باشقه هیچ بر شیئک موجود اولمادیغنه قائل اولمقله برابردر . بوتقدیرده ایسه فلسفه نک موضوع خاصی [Objet propre] یعنی بحسب الفرض والتعریف [Par hypothèse] شؤنک ماورا - سنده قالب حیزه ممکن الارجاع اولمایان شیرک وجودی انکار ایدیلش اولور .

فلسفه نک بر علم اولوب اولمادیغنی کندی وارلغندن فراغت ایدیه رک علوم مثبتیه بایراغی آلتیه کیرمه سی حیثیتیه دکل ، فلسفه اولماسی حیثیتیه آراشدیرمق لازمدر . او حالده فلسفه نه وجه ایله بر علم اولابیله جک ؟ فلسفه ایله اصل علوم [Sciences] دینیلن شیر آراسنده بر مقایسه یوروتیه جک اولور سه ق کورورز که جمله سنده حقایق مسلمیه [حقایق مکسوبه = Vérités acquises] منازع فیه اولان آرادان [Opinions contestées] تمیز ایدیایور . علمک وجودینی مقوم [Constituant le corps] اولان شی حقایق مسلمیه دن عبارت اولوب فرضیات حالنده کی آرا ده عائد اولدقلری علمه مایه ، او علمی ایلری به سورمه که باعث و حقایق مسلمیه نک عددینی لاینقطع تزئیده خادم اولان مبدأفعال [Principe actif] حکمنده قالیور .

بونک کی بر تمیز و تفریق عجبا فلسفه یه ده نیچون تطبیق ایدیلمه مش ؟ اولاً شوراسی مسلمدر که فلسفه ده رأیک ساحه سی دیگر بالجمله علوم مککندن چوق ده واسعدر . اک زیاده جالب نظر اولان نقطه اشته بودر . بناء علیه فلسفه ده مدار احتجاج [Invoquées] اولابیله جک حقایق مسلمیه نک عددی هر هانکی دیگر بر علمک حقایق مسلمیه سندن چوق آزدر .

مشکلاتک بودیدیکمزدنده آغیر اولان ایکنجیسی شودر : فلسفه ده مسلم اولان قسم معلومات مذاهب [Ecoles] مختلفه بی مقوم اولان ملاحظات مسلکیه [Point de vue]

[systématique] و فرضیہ ایلہ دائماً او قدر قاریش مش بولونور کہ بوا یکی عنصری یکدی کردن
تفریق ایتک پک کوچ اولور . برمسلك و مذهب فلسفیدہ کی [Système philosophique]
بوتون قضایانک اومسلك و مذهب ایلہ ارتباطی اولدیغندن بوقضایا حقندن نصیبہ دار اولسہ لر
بیله انسانہ بوندک محتوی اولدینی جزء حقیقتی تسلیم ایدر ایتمز بو محض تسلیم ایلہ برابر
ہمان اوحقیقتی القا ایدن مسلك و مذهبہ دہ تسلیم ایدیورمش کی کلیور . بالفرض استحالہ
احساس [Sensation transformée] (۱) مذهب فلسفیسندہ کی حصہ حقیقتی تسلیم ایدر کن
بومحض تسلیم ایلہ برابر مذهبہ دہ تسلیم ایتہمک ناصل اولابیلیر ؟ کذلک فطریت
[Innéité] (۲) مذهبندہ حق اولانی تسلیم ایتہمک فطریت مذهبہ دہ تسلیم ایدیلمہ مک ممکن
اولور می ؟ ایکیدن بری : مفہومات فطریہ [Idées innées] یا واردہ ، یا یوقدر . اکر یوق
ایسہ مذهبک دہ طوغرو هیچ برجہتی یوقدر . تکاملیہ [Evolutionnisme] (۳) ایلہ

(۱) مجموعہ نک ایکی نومرولی نسخہ سندہ ۲۱۷ و ۲۱۸ نجی صحیفہ لردہ کی حاشیہ یہ مراجعت .

(۲) مجموعہ نک بر نومرولی نسخہ سندہ ۸۶ نجی صحیفہ دہ کی حاشیہ یہ مراجعت .

(۳) Evolution ک اصل معناسی انکشافدر . فقط بوانکشاف علی الاکثر تدریجاً تکامل

معناسی دہ متضمن اولدینی ایچون «تکامل» ایلہ ترجمہ سی غلبہ ایتشددر . تکاملک ایکی عصر اولکی
معناسی باشقہ ایدی . اوزمانلردہ تکاملیہ مذهبہ سالک اولانلر حیوان نطفہ لرنده کی حویناتک ، کالنی
بولمش حیواناتک کوچوک مقیاسدہ کی صورتلری اوزرہ اولدینی ونسخہ صغراتک مرور زمان ایلہ
تکامل ایدہ ایدہ حیوان کاملہ انقلاب ایتدیکنی اعتقاد ایدرلردی . بوکون ایسہ اکثر علم حیات
علماسنک مذهبہ ینہ انکشاف و تکامل مذهبہ اولقلہ برابر نسخہ صغری ایلہ نسخہ کبری نظریہ سنہ
آرتق قائل اولمادقلری ایچون مذهبہ ینہ «استحالہ مذهبہ [Transformisme] نامنی ویریورلر .
مع ذلك فلسفہ دہ حالا Evolutionnisme ایلہ Transformisme لفظلری مترادف عدا اولونیور .
بومذهب فلسفی حقندہ لاروس آنسیقلوپدیسندہ کی خلاصہ یی بورایہ نقل ایتک فائدہ دن خالی دکلدر .
اورادہ دینیلیور کہ :

« فلسفہ وجہ ملاحظہ سنبجہ تکاملیہ مذهبہ علیت قانونی مبدأ اتخا ذ و قانونی بالجلہ لوازمی ایلہ
[Dans sa rigueur] « تطبیق ایدوب عالم طبیعتدہ کی بالجلہ ذوات و شؤنی [Etres et phénomènes]
« بینلرنده وحدت و میخانیکیت تصور ایدہ رک بر نقطہ دہ جمع و توحید و ہپسنی یکدیکرہ مرتبط عد
« ایدیور . بومذهبہ کورہ عالم اولہ بر کلدر کہ مستمراً و تدریجاً تکنون ایدن برتحول ایلہ - مبدئی
« ینہ عالمک کندیسندہ اولان - متزاید [Progressive] براستحالہ سایہ سندہ کندیسنہ عارض اولان
« سلسلہ حالاتی [Etats] کندیلکندن اظهار ایدوب طور دینی کی شیمدی یہ قدردہ تعاقب واستمرار
« ازمان ایچندہ اولاً صور غیرعضویہ [Formes inorganiques] ، دہا صوکرہ لری صور عضویہ
« و نامیہ [Formes vivantes] سلسلہ سنی حاصل ایتشددر . ہر بر صورتدہ دیگر صورقلرہ -
« ہپسنی عادتا عائلہ واحدہ یہ ادخال ایدیور دینہ جک قدر - شدید علاقہ لر [Affinités] شبکہ سیلہ

وجودیه [Panthéisme] [۱] مذهبیری ده بویه . او حالدہ بوتون بومذاهیک ایچندن حق

« مربوط بولونیور . بناءً علیه تکاملیه نظرندہ کرک حیات مسئله سنی و کرک سائر بالجمله شؤنی
« تعلیل ایدہ بیلہ جک شیرا اشتراک منشأ [Origine commune] ایله تحولدن [Variation] عبارت
« اولمش اولیور . خلقت بحثہ کلنجہ آنی میخانیکیت مذهبندہ کی اکثر فلاسفہ تکامل مذهبی نامہ
« انکار ایدیورسہ ده معارضلری : « عالمک کندیلکنندن تکیون و تحول ایتمہ سی کیفیتی مبادی عالم
« اولان عناصر اولی منشأ الرینک مافوق الطبیعی [Surnaturelle] اولماسنه مانع بر دلیل اولامیه .
« جفندن تکامل مذهبی خلقت مسئله سی حقندہ کی یقینہ تعرض ایتمز . « دیہرک اولرہ مخالفت ایدیورلر .
« بو اختلافدن طولایی ده تکاملیه مادیہ مذهبک [Evolutionnisme matérialiste] یانی باشنده
« برده مادہ نک نشأتی ایچون برخالقه احتیاج کورن تکاملیه روحیه مذهبی [Evolutionnisme spiri-
« tualiste] واردر .

« هر نه حال ایسه بوتون علوم تاریخی وجه ملاحظه یه یعنی هر شیئک - بالضروره ابتدائی
« اولق لازم کلن - منشأنی و تکامل تدریجی سنی ناظم اولان قوانینی تحریری به سوق ایدن تحقیقات
« واسعه نک باعث اولان بو علم کیان [Cosmologie] ایله علم حیات مبادیسی دها اولجه تورغو
« [Turgot] ، قوندورسہ [Condorcet] ، قانت ، لاپلاس ، اوغوست قونت کی فلاسفہ طرفندن
« چشید چشید علملره وبا خصوص لامارک [Lamarck] ایله چارلس داروین [Ch. Darwin]
« طرفندن استحاله [Transformisme] فرضیه سنه تطبیق ایدیلشدی .

« لکن بوبابده اک ایلری کیدن هر برت اسپنسر اولمشدور . علوم مثبتیه مستند جراتکارانه
« بر ترکیب [Synthèse] سایه سنده کرک عالم حسده [Monde physique] ، کرک عالم معنا
« [Monde moral] ده اولان هر شیئی « تعادل قوی [Equivalence des forces] » قانونه
« ارجاع ایتمش واک حقیر جامداتده کی حالت انفعالیه [Passivité] دن اک عالی تجلیات نفسیه یه
« [Manifestations psychologiques] قدر هر نوع شؤنک یکدیگره قابل استحاله اولدیغنی
« اثباته چالیشمشدور . اوکا کوره تکامل ، متجانسدن [Homogène] متغایره [Hétérogène] ،
« بسیطدن مختلطه [Complexe] طوغرو ضروری - وهر یرده شؤن مؤیده سنی کشف ایتدم
« دیدیکی - بر قاعدہ موزونه [Norme rythmique] یه تبعاً حاصل اولان متوالی بر تمایز
« [Différenciation] و تکمل سایه سنده انتقالدن [Transition] عبارتدر . آنک نظریه سنده
« ایشته بو طرز استدلال دائره سنده مادیت کیانیه نک [Matérialité cosmique] شوسا کن
« اولدیغمز کرده ده کی مادیت طبیعی [Matérialité physique] یه ، فیزیکی و کیمیوی مادہ نک مادہ
« عضویه غیر نامیه [Matière organique non vivante] یه ، بونکده مادہ عضویه نامیه [Ma-
« tière organisée ou vivante] یه و مادہ نامیه نکده شعور و تفکر حادثاتنه سیر و انتقالی سایه .
« سنده وحدت عالمه موازی اولارق برده وحدت علوم (علوم بیننده جهت وحدت) ظاهر اولیور .

[۱] Panthéisme کله سی یونانجه کل ، هپ معناسنه کلن Pan ایله اله دیمک اولان Théos دن

مؤلف بر لفظ اولوب « اله هر شیدر ، کل الموجوددر ، دین وحدت جوهر یعنی عالم ایله
خالق عالمک همجوهر اولدیغنه قائل اولان طوائفک مذهبنه علم اولمشدور . بزده « لاموجود الا اله »

دینیه جک برشی استخراجنه چالیشمق کندی دائمی تناقض-لره معروض براقمق دیمک دکلیدر؟

برده اوچنچی و دیگر لرندن دها مهم بر سبب واردر که بالجمله مذاهب فلسفیه ده کی امور متیقنه بی امور غیر متیقنه دن تمیز ایتمکی پک زیاده اشکال ایدر. بوتون علومده رأیک رأی اولمقدن فضله برقیمتی اولمادیغی حالده فلسفه ده رأی رأیدن بام باشقه برشیدر. وعقیده یه [Croyance] منقلب اولور. علوم سائرده عالم (بالطبع حب نفس [Amour-propre] ایله عالمی کندی آرای ذاتیه سنه باغلایان حیثیت مسئله سندن قطع النظر) اساس اعتباریله فرضیه سنک خارجه متحقق اولوب اولماماسنه قارشی لاقیددر. سیالک [Fluide] حقیقتده عددی براولمش، یاخود ایکی اولمش، یاخودده هیچ وجودی اولمامش (۱)؛ ضیا بر جوهر

دینلرک مذهبنه «وحدت وجود مذهبی» دینیر. آنجق اصطلاح انجمنی فلسفی پانته ایسمه «وجودیه مذهبی» نامی ویرمکه آنی دینی اولان وحدت وجود مذهبندن آییرمق ایسته مش کی کورونیور. بزده بو تعبیری قبول ایدیورز.

یونانیلردن افلاطونیه [Platoniciens] ایله افلاطونیه جدیده [Néo-platoniciens] ورواقیه [Stoiciens] هپ بومذهبه قائل اولدقلری کی متأخریندن ده اسپینوزا [Spinoza]، فیخته [Fichte] و شلینگ [Schelling] کی برچوق فلاسفه بو مذهبی ترویج ایتشلردر. بوفلاسفه ایله طوائفک یکان یکان مذهبلی مختلفدر. بونکله برابر جمله سی بردن ایکی طائفه یه انقسام ایدرلر: بری وجودیه تصوریه و یا علمیه [Panthéisme idéaliste]، دیکری وجودیه طبیعیه [Panthéisme naturaliste] طائفه سی. هرایکی طائفه ده: «موجود اولان یالکز جوهر واحددر» دیرلر. آنجق برنجیلری بوجوهرک اصلی [Fond] بر روح، بر علم [Pensée] اولدیغنه وکاشانده کی شؤنک ده بورو حک، بو علمک آثار ظاهره سندن، تجلیاتندن [Apparence] عبارت بولوندیغنه قائلدرلر. افلاطون ایله افلاطونیه جدیده نک صاحب مذهبی فلوطن [Plotin] و آلمانیا فیخته بو زمیره دندرلر. ایکنجیلری ایه بوجوهرک اصلی ماده اولوب علم ایله قوانینک ظواهر [Apparences] ویا تجریداتدن عبارت اولدیغنی اعتقاد ایدرلر. اسلاف فلاسفه دن رواقیه ایله متأخریندن شلینگ بو فرقه دن عد اولونورلر. (ایکنجی نومرولو نسخه ده ۲۱۵ نجی صحیفه ده کی حاشیه یه مراجعت)

(۱) فیزیقه Fluide یعنی «سیال» اسمی یا اجسام مایعه ایله غازییه اطلاق اولونور که بونلرک بعض خاصیا نده اشتراکلی واردر. یاخود بعض نظریاتده بو نوعدن اولان شؤن سلسله سی تعلیل ایچون تخیل ایدیلن غیرموزون [Impondérables] ولطیف [Subtiles] مواد مفروضه یه دبئیر که بومواد مفروضه یه بعض خاصیات واجبه و ضروریه [Propriétés nécessaires] اسناد ایدیلیردی. برنجی نوع سیالاته «سیالات موزونه [Fluides pondérables]»، ایکنجی نوع سیالاته «سیالات غیرموزونه [Fluides impondérables]» ده دینیردی. یاقین زمانلره قدر فیزیک علماسی بر سیال حروری [Fl. calorifique]، بر ویا ایکی سیال مغناطیسی [Fl. magnétique]،

اولش ویا بر حرکت اولش؛ انتشاری [Propagation] صدور [Emission] ویا انتقال [Transmission] طریقله اولش [۱]؛ ماده اجزای لانتجزادن [Atomes] مرکب اولش ویا اولمامش [۲] بونلرک کافه سی اونک نظرنده کلیاً فرقسزدر. او، چوقدن بری امور متیقنه ایله امور غیر متیقنه حیطه لرینی آیرد ایتمه آلیشیدر. کندی رأینک رأیدن فضله برشی اولمادیغنی طیب نفس ایله [Volontiers] تسلیم ایدر.

بر ویا ایکی سیال الکتریکی [Fl. électrique] ایله خاصه اثر [Ether] نامنی آلان بر سیال ضیائی [Fl. lumineux] مک وجودینه قائل ایدیلر. شمیدیکی فرضیه به کوره ایسه بوسیالاته بدل یالکیز اثر وارد دینیلیورکه حقیقتده سیاله اعتقاد فرضیه سی باقی اولقله برابر سیالات متعدده سیال واحده ارجاع ایدیلش اولیور. اثر بویکی فرضیه کوره غیر موزون [Non pesante] بر جوهر مادیدر که بوتون اجسام صلبه و مایعه و غازی ذراتی [Molécules] آراسنده کی بوشلقری اولمایدیر. و بالجمله شؤن ضیائی و حروری و الکتریقیه . . . الخ آنک اهتزازاتندن حاصل اولور. و بو شؤنک تخالی بهر ثانیه ده کی اهتزازاتک نوع و عددینه راجعدر.

[۱] بالاده کی حاشیه دن ده معلوم اولش اولاجنی اوزره اثر نظریه سنک فیزیکی علماسنجیه قبولندن اول شؤن ضیائی بر سیال ضیائینک جسم مضیدن صدوریه تگون ایدر دییه فرض ایدیلیدی. صدور نظریه سنه کوره اجسام مضبئه کافه جهاته طوغرو غیر موزون برطاقیم اجسام صغیره نشر ایدر و بواجسام صغیره خط مستقیم اوزره فوق العاده بر سرعتله حرکت ایده رک مصادمه قانونی موجبنجه بعض سطحلر اوزرنده انعکاس ایدر.

بونظریه ایوم متروک اولوب یرینه انتقال نظریه سی قائم اولمشدر. بو نظریه به کوره کونش، ییلدیز، آلو، قیزغین دمی . . . الخ کی اجسام مضبئه ده پک سرعتلی حرکات اهتزازیه موجود اولوب بو حرکات - صویک هواده انتقالی کی - محاط اولدقلری اوساط [Milieux] اثیرییه صا صا رارق انتقال ایدرلر. و بو وسط ایچنده تگون ایدن متساوی الزمان اهتزازات رقصیه جسم مضیدن اعتباراً هر جهته طوغرو انتشار ایدرکن اجسام مادیه نک اجزاسی اولان اثیرده بواجسامی ده مضی قیلاجق بر طاقیم اهتزازات وقوعه کتیریرلر. اختلاف الوان ده بو حرکاتده کی سرعت اختلافندن نشأت ایدر. اک آشاغی درجه ده کی احساس ضیا ایچون ثانیه ده لاقل ۴۴۶ ملیار اهتزازه احتیاج اولدینی سویلنیور.

[۲] ماده عالمی متحیز، غیر قابل فک و تجزی، غیر قابل نفوذ و عددی غیر محصور اجزای اصلیه صغیره دن عبارت عد ایدن «آتوم» طرفدارانی اجسامک صور مختلفه ده تگوتی بواجزای صغیره به منطبع حرکات کونا کون نتیجه سی اولارق حاصل اولان امتزاجات مختلفه به اسناد ایدرلرکه بونلره «آتومیست» دیرلر. بونلرک معارضلری «دینامیست» لردر که اجسام غیر متحیز نقاط قوادن متکوندردا عا سنده درلر. بونلره کوره اجسام متحیزه دیدیکمز شیلر بو نقاطک متصف اولدقلری جذب و دفع اثری اولارق تولد ایدن حرکاتک بزه القا ایتدیکی و همدن عبارت اولش اولیور. (ایکینجی نسخه ده ۲۱۷ نجی صحیفه ده کی حاشیه به مراجعت.)

فلسفه ده ایسه ایش بویله دکلدرد. فلسفه هر زرده انکشاف ایتش ایسه دیندن طوغمش بولونیور. مذاهب فلسفیه نک - آرا ویا مسالک منتسقه حاله کله دن اولده - قسم اعظمی عقائد دینه صورتنده اولارق موجود ایدی. بو عقائد دیندن فلسفه یه انتقال ایدرکن - فلسفه ایستردینه معین اولمقدن فضله برشی اولماسون، ایستردینک بدلی [Le succédané]، نائب منابی [La remplaçante] اولسون - ینه عقائد یعنی اعماق قلبه کوک سالمش، نفسک ملتزمی اولمش، اتساسة و بوتون حیات مغنویه یه ارتباطی کسب قوت ایتش برشی اولارق قالمشدرکه بو تقدیرجه بونلره معتقد اولان نفوسک بو کبی معتقداتی آنجق آز ویا چوق درجه ده حائر اولدقلری احتمال صحت نسبتده موقتاً قبول [Acceptée] و یا تسلیم [Admises] ایدیلر آرای مفروضه دییه تلقی ایده بیلمه لرینی ساحه تحقیقه چیقارمق محال کیدر. ایشته کورولورکه بو کبی شیلردن طولایی متین و مسلم اولان قسمی منازع فیه اولان قسمدن آیرد ایتمکده بوتون علومدن زیاده فلسفه ده مشکلات واردرد. حیات ارواح اولان بو معتقداتک دیکرلری کبی فرضیاتدن عبارت اولدیغنی قبول وتلقییه قاتلامق ناصل ممکن اولابیلر؛ لاپلاسک «میخانیک سماوی [La Mécanique céleste]»، نام اثرنده «الله» لفظنه تصادف ایده مدیکندن طولایی اظهار حیرت ایدن ناپولیونه مؤلفک: «حشمت مآب! بو فرضه احتیاجم اولمادی.» جوابی مقام الوهیه قارش بر حرمتسزک نمونه سی اولارق ذکر ایدیلر طورور. حتی بوسوز کافرانه لایبالیکه شاهد دییه کوستریلیر. حال بوکه اساس اعتباریه بر فرضیه دن استغنا ایدیه بیلدکن صوکره او فرضیه دن استعانه [Invoquer] ایتمه مک قدر معتدل و فلسفی برشی وارمیدر؟ هیچ برشیئی لزومندن زیاده چوغالتمق اقتضا ایتمز. [Non sunt entia multiplicanda præter necessitatem]. شبهه سز حرکت میخانیکیه عالمک الهسز اولارق تعلیل [Expliquer] ایدیه بیله جکنی ظن ایتمکده لاپلاس مخطی اولابیلیر. آنجق اعتقادی بویله اولونجه اوندن بحث ایتمه مکده ده حقی ایدی. و بوندن طولایی ده - اساطین علم کیمیادن بر چوقلری شؤن کیمیویه نک حکم عقل ایله یکانه تعلیل صحیحی اجزای لاتجزانک وجودیه اولابیله جکنی ادعا ایدوب طرورورکن - کیمیاده بو اجزادن استغنا ایدیه بیله جکنه قائل اولان کیمسه دن ده بویوک بر جرم ایشله مش اولمایوردی.

مع ذلك شوراسی ده جای ملاحظه درکه فلاسفه نک فلان و یا فلان رأیله عقللرندن

فضله بر شی ايله مربوط اولمالرینه باعث اولان سائق عملی و معنوی [Intérêt pratique et moral] - الهیاته عائد [Théologique] شکلی مذهب لرندن طی ایتکله برابر - مذاهب دینیه [Doctrines religieuses] اصللرینی فلسفه لرنده حالا حفظ و ابقا ایدنلر ده خاص دکلدر . بو کبی معتقداتی رد ایدنلر حقنده ده بو ادعا تماماً صادقدر . هر کسک دفعات ايله مشهودی اولدینی کبی بزده هر کون مادیه نك [Matérialistes] نفاة الہک [Athées]، هر چشید حسابانیه نك [Sceptiques] کندی رأیلرینی مدافعه ایدرکن خصملری قدر مغلوب احتراص [Passionnés] و مساهله و مسامحه دن بعید [Intolérants] اولدقلرینی کوروب طور مقدمه یز . هرایکی طرفه کوره فرضیه بر عقیده در . « لوقره س [Lucrece] دینسز [Athée] بر پاسقالدر » دیمشکر که یک طوغرودر . لوقره س اپیکور مذهبندن [Epicurisme] بر دیندن بحث ایدر کبی بحث ایدیور . او ، باشقه لرینک مذهب مخالفده وجودینه قائل اولدقلری سعادت [Paix] و تسلینک [Consolation] اپیکور مذهبنده اولدیغنه قائل اولیور . دهاسی وار . فلسفه یی علمی بر طرزده تأسیس ایتک، اوکا بر صورت علمی و یرمک دعواسنده بولونانلر بیله علمه ادخال ایتدکلری شؤن حقه [Faits vrais] و صحیحه دن زیاده بز شؤنه متعلق علمدن استحصال ایدیله بیله جک نتایج غاییه یه [Conclusions finales =] اهمیت و یریرلر . بالفرض بونلر اراده ايله آنیته [Personnalité] عارض اولان امراضدن بحث ایدرلر سه بو بحثلری مثلاً امراض اراده ايله امراض آنیتده وارمش دییه حد ذاتنده یک مهم اولان بو شائی ساحه علمه ادخال حیثیتندن زیاده اراده ايله آنیتک جمله عصیه عرضلرندن ایکی عرض اولدینی نتیجه سنی و یردیره جک وجه ايله یوروتورلر . بر صورتده که بحثک علمی اولان جهتی ايله اولمایان جهتی تمیز ایتک یک زیاده مشکله شیر . مسئله نك علمی اولان جهتی اراده ايله آنیتک بر طاقیم شروط مادیه نك [Conditions physiques] وجودینه متوقف بولوندیغندن و شروط مادیه ده کی اختلافات آثارینک ساحه نفسیه ده ظاهر و منجلی اولدیغندن عبارتدر . علمی اولمایوب اصل محل نزاع اولان [Ce qui est en question] جهتی ایسه اراده ايله آنیتک شؤن فیسولوجیه دن عبارت اولماسیدر . حال بویله ایکن فلسفه علمییه یی تأسیس ایتک داعیه سنده

بولونانلرك اك زياده اهميت ويردكلرى ايسته بو غير علمي نتيجه در. بونلرده ده رأي عقیده صورتی آلیور. و بو رأيلرینی رأي مخالفی التزام ایدنلرك تعصبی درجه سنده بر تعصب ایله مدافعه ایدرلر .

فیلسوفلرك، منسوب اولدقلری علمده کی مسلمات ایله مسائل غیر مسلمه نی تمیزه کافی درجه ده صرف همت ایتیمیشلرینه بر سبب دها واردر : ملکه فلسفه [Esprit philosophique] دینیلن شی کندیلکندن (یعنی بالاستقلال) دوشونمکدن عبارت اولوب بوندن ده بر فیلسوفك اك زياده کندی رأيلرینی [Idées] التزام ایتیمه سی نتیجه سی چیقار. حقائق مسلمه ایسه کندی آرای ذاتیه سی دکل عمومك آراسیدر. بوندن ده معلوم و مسلم اولان هر شیئی یابانه آتمغه [Ecarter]، مسکوت عنه بر اقمغه، خفیف مشربانه بر استخفافه اوغرا تمغه بر میل طبیعی حاصل اولیور. نته کیم مناظرات فلسفه [Débats philosophiques] اثناسنده «فلان قضیه، فلان حکم عام [Généralité] مصادره [Lieu commun]^[۱] در . خاییده بر معنا [Banalité] در .» اعتراضی صیق صیق تکرر

[۱] وقتيله فصحا ایله اهل میزانك یعنی منطقینونك بالجملة ادله واقیسه نك موضوعاتی [Chefs] اولارق قبول ایتدکاری بعض کلیاته Lieux communs de la dialectique و یا Lieux oratoires و یا خود Loci argumentorum اطلاق ایدرلردی . ارسطو، چیچه رو، کوینتیلیانوس بونلری تحصیل ایتکی صناعت خطابت ایچون الزم عد ایدرلردی . ارسطو ایله چیچه رونك Topiques اسمنده کی کتابلری بو موضوعده اشتهار ایتشدرد . منطقك بوقسمی ابن سینانك شفاسنده « مواضع جدل » نامیله پك زياده تفصیل ایدیلشدر . یونانجه Topos محل ، موضع دیمك اولدیغنه کوره ابن سیناده کی « مواضع جدل » تعبیری شو ذکر ایتدی کمز یونانجه ، لاتینجه وفرانسرجه تعبیرانك ترجمه سی اولمش اولیور. علم منطقك مواضع جدلن بحث ایدن قسمنه وقتيله Invention ده دیرلردی . مواضع جدلی استعمالدن مقصد بر موضوعه - بوموضوع كرك لذاته وكرك لغیره ملاحظه ایدیلسون - تعلق ایدن هر نه وارسه جمله سنی اثبات ایتكدرد . مواضع جدل « ذاتی [Intrinsèques] » و « غیر ذاتی [Extrinsèques] » اولیق اوزره ایکی قسمه تقسیم ایدیلردی . مواضع ذاتیه : « من ، ما ، این ، متی ، بم ، لم ، کیف - که لاتینجه لری Quis ? quid ? ubi ? quando ? quibus ? auxiliis ? cur ? quomodo ? لفظلریله ادا اولونان معانی یعنی ذات ، هویت ، مکان ، زمان ، سبب و وسیله ، فایه و حکمت و کیفیت مفهوملرندن عبارت ایدی . مواضع غیر ذاتیه ایسه روایات و شهادات ناسه راجع اولان مشهورات و مسلمات و مقبولات اولوب موضوعاتك اختلافنه کوره مختلف اولور .

ایدر طورور . بو اعتراضی ایدنلر : « ایسترسه کز بونی بر حقیقت عد ایدیکز . فقط او قدر تکرار ایدیلش بر حقیقتدر که بردها ذکرند فائده یوقدر . » دیمک ایسترلر .

پورروایال منطقنده - راموسه [Ramus] تبعاً - بو بحثه ویریلن اهمیتک موده سی کچش اولدینی وبا خصوص قواعد ادله تعلیم ایدیلدکن صوکره اذهان متعلیمی بوکی شیلرله اشغاله فائده قالمیه جنی اوزون اوزادی یه ذکر ایدیلدکن صوکره آلمان فلاسفه سندن قلاوبرغه [Clauberge] نک ، اسلافک تقسیمات متنوعه سنه اویمایان تقسیمی مختصراً سرد ایدیلیور . بو تقسیمه کوره مواضع « مواضع ادبیه ویا لسانیه [Lieux de grammaire] » ، مواضع منطقیه [Lieux de logique] و « مواضع مابعد الطبیعیه [Lieux de métaphysique] » نامرلیله اوچه آیریلیر . مواضع ادبیه اشتقاقدن عبارتدر .

مواضع منطقیه جنس [Genre] ، نوع [Espèce] ، فصل [Différence] ، خاصه [Propre] ، عرض [Accident] ، تقسیم [Division] در . « نفیاً واثباتاً جنس حقنده صادق اولان شی نوع حقنده ده صادق اولور . » جنس منعدم اولورسه نوع ده منعدم اولور . کبی قضایا بو نوع مسلماتنددر .

مابعد الطبیعیه مواضعی ده علت ، اثر ، کل ، جزء ، تقابل ، وحدت ، کثرت کبی مفهوم لر در که « هلتنر اثر اولماز » ، « معلول علت تامه سندن تخلف ایتمز . » ، « نقیضین اجتماع ایتمز » کبی قضایا مسلماتک بو نوعنددر .

Lieux communs لر حقنده غرب منابندن مقتبس اولان بوتشریحات مختصره دن صوکره کندی منابع اصطلاحیه ضره دونه لم :

« بصائر نصیرییه » نام منطق کنابنده مواد حجج بحثنده مبادی قیاسات اولان قضایا « اولیات ، مشاهدات ، مجربات ایله او حکمده اولان حدسیات ، متواترات ، مقدمات فطریه الفیاس ، وهمیات ، مشهورات بالحقیقه ، مقبولات ، مسلمات ، مشبهات ، مشهورات بالظاهر ، مظنونات ، مخیلات » نامرلیله اون اوچ نوعه تقسیم ایدیلدکن صوکره هر بری آیری آیری تعریف وتفصیل ایدیلیور . تطویلدن احترازاً ترک ایتدیکم بوتعریفات میاننده مؤلف : « مسلمات مخاطبک کنیدیلرینی تسلیم ایتدیکی » ملاحظه ایدیلدک استعمال اولونان مقدماتدر . بو مقدمات ایستحقاق ، ایسترمشهور ، ایسترمقبول « اولسون . بونلرده یالکیز مخاطبک آنلری تسلیم ایتدکده اولدیغنه باقیلیر . » دیدکن صوکره : « مبادی علومده متعلمک قبول واقرار ایتیه سی لازم اولان شیلر بوجله دنددر . متعلمک بونلری تصدیق ایتیه سی یا نفسندن زائل اولماش بر استنکار و عناد ایله برلکده اولور که اونلره بوتقدیرجه « مصادرات » ، « یاخود مسامحه وطیب نفس ایله اولور که او صورتده « اصول موضوعه » دینیلور . » دیور . دها ایلریده ده علوم (مدونه) برهانیه نک اجزاسنی « موضوعات (که بوراده کی موضوعات علم موضوعلریدر) ، مسائل ، مبادی » نامرلیله اوچه ومبادی بی ده حدود (که بوندن مقصدی حدود ایله رسومدن عبارت اولان تعریفلردر) ایله مقدماته تقسیم ایدوب مقدمات ایچون ده : « مقدمات یا مقدمات واجبه القبولدر که اولیات وسائر کبی تصدیقلری اکتساب فکری یه محتاج دکلددر . و یا مقدمات غیر واجبه القبولدر که متعلم آنلری تسلیم ایله مکلف طوتولور . اگر متعلم بونلری معلمه حسن ظن طریقله تسلیم ایدرسه « اصول موضوعه » نامنی آلیرلر . بوراده کی موضوع « معروض » یعنی

بونلر بویله لکله بر درجه یه قدر بداهت و متانت و صفلیله تمیز ایتمش نه قدر قضایا وارسه کیت کیده جمله سینه وصف ابتدالی حمل و اسناد و اریرلرکه طاقبت علم فلسفه غریب [Excentrique] و یالکیز شخصاً مسلم قضایایه منحصر بر علم حالنی آلمش اولور. بو طریق بوتون لوازمی ایله قبول ایتک لازم کلسه فلسفه، سکنه سنک هر بری کندی رأی و هواسنه تابع و قومشوسنه التفات ایتنه بی عقلنه کتیر من بر دارالشفایه بکزه یه جک.

« متعلمه تسلیمی عرض اولونان شی دیمکدر. یوق اکر بونلری تسلیم ایدرکن نفسنده صحتنه ظن واقع اولاجق برده عناد واستنکار بولونورسه « مصادره » تسمیه اولونورلر. اصول موضوعه ایله حدودک مجموعه « اوضاع » نامی ویریلیر. اه.

تعبیر اصطلاحیمز توثیق ایچون هر ایکی جهتن آلدیغمز معلوماتی مقایسه ایتزدن اول « موضوع » لفظنک بزم منطق مزده کی معانی مختلفه سنی التباسه محل قالماق ایچون بیان ایتک الزمدر :

۱ — موضوع بر علم مدونده اعراض ذاتیه سندن بحث ایدیلن شیئک آدیدر. مثلاً مقدار هندسه نک، عدد حسابک، صحت و مرض حیثیتیه بدن انسان طبک موضوعاتیدر.

۲ — قضیه ده موضوع، محمول یعنی محکوم به مقابلی اولوب محکوم علیه دیمکدر.

۳ — موضوع مفروض معنایه در.

۴ — موضوع معروض دیمکدرکه اصول موضوعه دبدیکمز شیر بونلر در. ریاضیونمزک

« موضوعه [Postulats] لری ده بو « اصول موضوعه » ترکیبنک مخففیدر.

شیمدی بر طرفدن Lieux communs لر ایچون پاییلان : « ادله واقعی سنک (ایکنجی معناجه)

موضوعاتی اولارق قبول ایدیلان کلیات » تعریفنه و (ینه ایکنجی معناجه) بو موضوعاتک داخل اولدقلری قضایای « مواضع ذاتیه » ایله « مواضع غیر ذاتیه » قضایای نامرلیله ایکی یه آیدر دقلرینه و مواضع غیر ذاتیه نک روایات و شهادات فاسه راجع مسلمات و مشهودات و مقبولات اولدقلرینه باقار؛ بری طرفده ده مقدمات علومک « واجبه القبول » ایله « غیر واجبه القبول » نامرلیله ایکی قسه آیریلدقلرینه و ایکنجی قسم مقدماتک - مخاطبک حالنه کوره - گاه « اصول موضوعه » و یا « موضوعات »، گاه « مصادرات » تسمیه ایدیلدقلرینه و مسلمات دینیلن شیرلک ایستر حق، ایستر مشهور، ایستر مقبول اولسون مخاطبک تسلیم ایتدیکی بوتون قضایایه شامل اولدیغنه عطف نظر ایلر؛ دیگر طرفدن ده فرنک کتابلرندن منطق ایله مابعد الطبیعیه مواضعنه مثال اولارق ایراد ایتدیگمز قضایاک بزده کی اولیات و امثالی یقینیه دأثر اولان مقدمات واجبه القبوله، کذلک مواضع غیر ذاتیه قضایا سنک ده مقدمات غیر واجبه القبوله داخل اولدقلرینه دقت ایدر سنک Lieux communs لری ذاتی و منطقی اولانلرینه « مقدمات یقینیه » و یا « مقدمات واجبه القبول » دیمک لازم کلدیکی کبی یقینی اولفسزین یالکیز مسلم اولانلرینه مخاطبک حالنه کوره یا « موضوعات » و یا « مصادرات » دیمک اقتضا ایدر. آنجق - مؤلفک عبارده سندن ده صراحة معلوم اولدینی - اوزره فرنکلر شیمدی بوتعبیری اکثریا بایاغیلاشمش و تقلیداً سویلنمش خاییده سوزلر معناسنه قولاندقلرینه و دوچار اعتراض اولمایان مقدمات غیر واجبه القبوله Postulats دیدکلرینه باقیلرسه بونلری مصادرات ایله ترجمه ایتنه من لازم کلیر.

موسیو رنهان، عبارت سنی مقام استشهادده دفعات ایله ذکر ایتدیگمز بر مقاله سنده فلسفه نك علوم سائر قییلندن بر علم اولمادیغنی اثبات ایچون: «فلسفه ده اك زیاده مطلوب اولان بداعت [Originalité] در [۱]. دیگر علملرده ایسه مهم اولان نتایجك حقیقی [Vérité] در. دیور. پکی، اما فلسفه دهده نتایجك حقیقی نهدن مهم اولماسون؟ برده علومده نتایجك حقیقی بداعته مانعیدر؟ جمع و طرح نظریه سی پك بسیطدر، پك معروفدر، چو جوقلر كده بیله بیله جکی برشیدر دییه بونظریه یی — تحری بداعت خسته. لغنه ابتلا اثری اولارق — مصادره در، معلومات مبتدله دندر دعواسیله استخفاف ایدن بر عالم وارمیدر؟ حقایق بسیطیه قارشی کوستریلن بو استخفاف متعظمانه ادعا ایتدکری کبی علمك ترقیسنه خدمت ایتك شو یله طورسون قارشیسنه ییغدقلى ثمره سز [Sans portée]، متانتسز آرای ذاتیه ایله ره راستنی طبقایوب آنی سیرندن آلیقویمقدن باشقه برایشه یاراماز. علمی ایلری کوتورمك ایچون مسلم اولان معلوماتدن باشلامالیدر. علمك ترقیسی ده معلوماتك یکیزی اسکیسنه نه درجه یه قدر مربوط اولدیغی و یکی معلومات اسکی یی یقیمقسزین علمی زنکینلشدیردیکی صراحة آکلاشیلما دجه برترقی صحیح و قطعی صایلاماز.

سویله دکلر مزی خلاصه ایدم. هر علمده مسائل یقینیه یی مسائل ظنیه [Probables] و مشکوکه [Douteux] و باطله [Faux] دن تفریق ایدن طریق تمیزك [Méthode de discrimination] فلسفه دهده تطبیقنه مانع اولمش چشید چشید بر چوق علتلر بولوندیغی کورولیور.

عجبا بو طریق فلسفه یه اطلاقی اوزره [Absolument] غیر قابل تطبیقمیدر؟ بز سویله ظن ایتیمورز. بو طریق حرفیاً تطبیق ایدمه مک قاتلانیلسه بیله هیچ اولمازسه دائماً کوز اوکنده بولوندیریلاجق بر جهت تحری، بر میل؛ بزى طوغرو بوله کوتوره بیله جك بر قاعده در دییه آندن استعانه ایتك لازم کلیر. بو قاعده دن شو رسم ایتدیگمز [Décrire] غایه کماله [Idéal] علی قدر الامکان تقرب ایتك اوزره ناصل استعانه ایدبله بیله جکنى کوسترمک چالیشه لم.

[۱] Excentricité ایله Originalité لفظلرینك ترجمه لری اولان «اغراب» ایله «بداعت» کله لری ایچون فونسفریوك «مبادی» فلسفه دن علم النفس، ترجمه سنده کی ۳۶۵-۳۶۴ نجی صحیفه لره مراجعت.

بو قاعده باقکز ناصل اولمالی : بلا استثنا بوتون مذاهب فلسفیه جه [Ecoles de philosophie] مسلم اولان هر قضیه، هر تجربه، حقیقی [Réelle] و یا صوری [Formelle] اولان هر فرق [Distinction]، حاصلی هر حقیقت فلسفه جه علمی عد ایدیلمه لیدر. بو قاعده ده بعض مشکلات احداثه قابلیت واردر. بو قاعده بی التزام ایتمکله شهرت و قبول عامه [Consentement universel] مصداقه ^(۱) آچیقدن آچیفه رجوع ایدیلور اعتراض همان وارد اولایلیر. بو مصداقک باشنده نه کی اعتراضلر قویدینی ایسه معلومدر. بوکا جواباً دیرم که بوراده موضوع بحث اولان مصداق یقین [Criterium de certitude] مسئله سنی نظری اولارق حل ایتمک دکلدر. بو مسئله مابعد الطبیعه مسائلندن بریدر. و کنديسندن آنجق فلسفه ده بحث ایدیله بیلیر. یوقسه هر هانکی بر فلسفه نك وجودندن اول حل ایدیله مز. ذاتاً بو مسئله نك آغیرلنی نفس فلسفه قدر

[۱] راهب لامنه (Lamennais) یه کوره مصداق یقین کافه ناسک تصدیقاتیدر. لامنه اشخاص انسانیه نك فرداً فرداً عقولی بحسب الماهیه عاجز و معروض جهل و خطا [Erronée] اولدیغندن حق، کافه ناسک حکملرده توافق و تواطؤ ایتمه سندن نشأت ایدر اداسنده ایدی. مع ذلک مسائل علمیه ده کافه ناسک اتفاقی آرایوب یالکز اهل علمک اتفاق کافیدر دیردی. بو مسلك متروکه قارشى و قتيله ایکی اعتراض سرد ایدیلشد: ۱ - هر فرد علی حده حق بیلمکدن عاجز ایسه بر آرایه کلن بوتون افراد انسانیه اونی ناصل بیله بیلورلر؟ ۲ - وجودلرنده شك ایدیلن قوای درا که دن استعانه ایدیلیمکسزین کافه ناسک اتفاق و تواطؤلرینی و بالفرض کنديمزدن باشقه انسانلرک کړک وجودلرینی و کړک تصدیقلرینی بیلیمکه چاره نه در؟ کله لم «شهرت» و «قبول» لفظلرینه. بوندن اولکی حاشیه لرك برنده [ص ۵۱۷] مواد ادله بی تعداد صیره سنده «مشهورات» ایله «مقبولات» ی ده ذکر ایتمشدک. «مشهورات» اويله برطاقیم قضایادر که کافه ناسک یا خود صدقلرینی اعتقاد ایدن اکثر ناسک اتفاقلرندن طولای واجب التصدیق اولورلر. بوکی قضایا و آرانک هر برینه مشهور دینیلدیکنه کوره موجب تصدیق اولان اتفاق کانه یه و یا اتفاق اکثره «شهرت» دیمک طوغرو اولمازمی؟ «مقبولات» ده طوغرو سوبله دیکنه وثوق و اعتماد ایدیلن کیمسه لرك سوزلری اوزرینه تصدیق ایدیلن قضایا و آرادر. بوکی قضایا و آرانک هر برینه ده مقبول دینیلدیکنه کوره موجب تصدیق اولان وثوق قائله «قبول» دیمکده نه بأس واردر؟

لامنه نك Consentement universel ترکیبی بر معنایه کوره علی الاطلاق کافه ناسک، دیگر معنایه کوره بر علمه منسوب اولان کافه ناسک اتفاقی اولدیغندن بو ترکیب برینه کوره شهرت و یا قبول ایله ترجمه ایدیلک مناسب اولور اعتقادندهیم. متنده کی ترکیب هر ایکی معنایه ده محتمل اولدینی ایچون «شهرت و قبول» دییه ترجمه ایتدم.

بوتون علومك اوزرينده چوكوب طور يور . بومسئله ايله مابعد الطيعة قدر رياضيات ده
علاقه داردر . بناء عليه بز بونكله حق ايله باطلك صورت مطلقه ده مصداق نظريسي
[Criterium théorique] قصد ايتيورز . بزم آرادينمز هر علمده امور مسلمه ايله غير
مسلمه ني تميزه مدار اولان عملي [Pratique] و صرف خارجي [Externe = غير ذاتي] بر مصداقدر .

علومده فلان حقيقتك هنوز وجود بولماش ، تكون يولني طومقله قالمش بر علم
مسائلندن اولمايوب ده مسلم و مقرر مسائل علميه اجزاسندن اولديغلك نهايه الامر
بزجه نشانه سي . علامتي [Signe] نه در ؟ بو نشانه ، بو علامت او حقيقتك ساحه نزاع
خارجنده قالب محل مناقشه اولماسيدر . شبهه سز او حقيقتك اعتقاد ايتك آرا بيننده كي
تواطؤ و اتفاقه [Accord] مستند دكلدر . اوني بزده بخش ايدن بده اهددر . بز « وترقائه
مراحي » دعواسنه بوتون هندسيون [Géomètres] بودعوي طوغرودر ديدكلري ايچون
دكل ، مبرهن [Démontré] اولديغي ايچون اعتقاد ايدورز . لكن اونك مبرهن اولديغي
نه ايله ثابتدر . شونكله ثابتدر كه اوني هيچ بر كيمسه انكار ايتيور . تعبير ديكرله
هندسيونك استدلالني حالاً و استقبلاً هر كيم تكرار ايدرسه قارشيسنه دائماً عيني درجه ده كي
بدهت چيقار و دائماً چيقاچقدر . آني كيمسه نك انكار ايتمه مه سي ده ايسته بوندن ايلري
كلير . بو توافق و اتفاق هر نزاعي حسم ايدر . بو ديديكمز شي علوم شون ، علوم
واقعات [Sciences de fait] حقنده ده عيناً صادقدر . هر كيم بر تجربه ني تكرار ياپايلسه
او تجربه نك متضمن اولديغي حقيقت بالذات كنديسنده مستبان اولور . فلسفه ده دونه لم .
بونك خلاقه اولارق اوكا وارد اولان اعتراض و مؤاخذه نه در ؟ بو علم مناقشه و نزاع
علميدر . بو علمده حل اولونمش دينيله بيله جك هيچ بر مسئله يوقدر دينيليور . لكن بو
اعتراض و مؤاخذه احتمال كه بر توافق و اتفاق آرانماديفندن ، يا خود بو علمده
تحميلدن فضله بر شي آرايوب ديكر علملرك كافه سنده اولديغي كي بو علمده ده جزئي
[Partielles] و اضافي [Relatives] صور حليه ايله اكتفا ايديله جك يرده قطعي اولان
صور حليه [Solutions absolues] طلب ايديلديكندن نشأت ايدور . او حالده شايد
ايشه ده اياقندن نظر ايدوب ده فلسفه ده ده هر كونا نزاع ساحه سي خارجنده قالمش
حقايق مسلمه نك وجودي اثبات ايديلسه فلسفه نك علمي اولان مسائلي ده اثبات ايديلش
اولاجق ديمكدر .

اما دینیه جک که منازع فیہ اولمایان قضایانک عددی پک آزدر. فلسفه نک مناقشه ایدیلین مسائلی اقل قلیدر. حتی ده قارتک «دوشونیورم» اویله ایسه وارم [Cogito ergo sum] «قضیه سی بیله اوزون اوزون مجادلاته سرمایہ اولمشدر. بوصورتله مثلاً (ب=ب) حقیقتی قیلندن اله کچن حقایقک فائده و ثمره سی او قدر آزدر که بونلری جمع و اقتطاف ضرورتی هیچ بر زمان حس ایدیلیمه جکدر. پک اعلی، وارسون بویله اولسون، لکن بدایت امرده بزم آرادینغمزنی حقایقک نه عددی، نه فائده سی، نه ده اهمیت محاسنیه سی [Intérêt esthétique] در. بزم هر شیدن اول آرادینغمز حقیقتدر. بو طریق ایله قورتاریلا بیله جک حقایق نه قدر آز اولورسه اولسون (که نفس الامرده قورتاریلاجق حقیقتلر ظن اولوندیغندن چوق زیاده در) هر حالده بو حدود دائره سنده فلسفه ده — علوم سائریه عائد عناصر ایله قابل قیاس اولابیله جک — بر عنصر متینی احتوا ایده بیله جک و ثابت و مقرر بر شیدن ایشه باشلامش و تراعرز براس الحركاته [Base d'opération] تملک ایدیلش اولاجقدر.

شمدی سز بکا: «علوم سائریه ده اولدینی کبی یقینی بی غیر یقینیدن، حقایق مسلمه بی حقایق منازع فیہادن تفریق ایتک اوزره تکلیف ایتدیککز شی ده قارتک شک طریقینندن [Doute méthodique] یعنی کندیننده شک ایدیلیمه بیله جک هر شیئی بر طرفه آتوب علی الاطلاق بدیهی [Absolument évident] اولاندن ماعداسنی بر اقامقدن باشقه بر شیمیدر؟» دییه اعتراض ایده جکسکز. واقعا بو ایکی طریق آراسنده مماثلت [Analogie] بولوندینی بدیهیدر. لکن آرالرنده اهمیتلی فرقلرده واردر. شک طریق بداهت مطلقه غایه سنه موصل اولان بر طریق نظری [Méthode spéculative] در. شک ایسترسه بزمه استهزا ایتک ایسته بن بر روح (الله) مکارک [Malin génie] وجودینه قائل اولمق فرض عجیبی اولسون، ایسترسه نتایج وارانجیه قدر مقدماتی اونودابیلیمک و همی طولایبسیله استدلال آتمزده خطایه دوشمه مزه امکان ویرمک درجه سنده کی احتمال اضعف راده سنده بولونسون، حتی ایسترسه حسابانیرک اسکی مبتدل اعتراضاتنه مبتنی اولسون، حاصلی شکده نه قدر مبالغه و غلو ایدیلیرسه ایدیلسون هر حالده امکان شکک ذره سی باقی قالدجه ده قارت بواعبارات ایله مشکوکی بر اقوب اوتیه کچر کیدر. او، اویانیقمیدر، یوقسه اویویورمی؟ بدنی وارمیدر، یوقسه یوقمیدر؟ بوکا علی وجه القطع حکم

ایتمز. بزم تکلیفم زده ایسه بوکا بکزر بر شی یوقدر. بز یالکزر بوتون علومده استعانه
ایدیلن مصداقه بکزر صرف تجربی (Empirique) و عملی بر مصداق آرایورز. بر عالم
متین متین دلیلر ایراد ایدرکن و یا کوزل کوزل تجربه لر یاپارکن عجباً اویویورمییم،
یوقسه اویانیقمییم، حواسم بی آلداتیورمی، آلداتیورمی کبی شیلرله ذهنی بولاندیرماز.
او، یالکزر دلیلرم علمانک مقبولی اولورمی اولمازمی، یاخود تجربه لر می دیگر علمانک
نجاربی تأیید ایدرمی ایتمز می دییه دوشونمکله اکتفا ایدر. بوشراط تحقّق ایتمش بولونورسه
بو نقطه ده حقیقتک کشف اولوندیغنه حکم ایدرک دیگر تحریاته قویولور کیدر. فلسفه ده ده
نیچون بویله اولاماسون: بو ایش یاپیلاطورسون، مطلق اولان طریق (Méthode absolue)
آرامق فرصتی هیچ بر زمان فوت اولماز. حتی شاید طریق مطلق ده کشف اولونایلسه
امور سائرده دن (یعنی امور غیر مسلمه دن) تمیز ایدیلرک حقایق مسلمه دن بری او اولمش
اولور. شک طریقینک، کندینی نوعاً ما — ذات باری تعالی کبی — مرکز حقیقته اعتبار
ایتمک ایسته یین بر کیمسه نک سلوک ایدر جکی بر طریق کمال (Méthode idéale) اولاجنی
آشکاردر. آنجق شیمدیلک بز یوقدر یوکسکلره چیقماق ایسته میورز. فلاسفه بیننده
(وهم و خطادن) اضافی برأمان [Sécurité relative] حاصل ایدر جک قدر بویوک بر
اتفاق وتواطؤ بولونماسی و بو أمانک ده بو حقایقک مقداری آرتدیجه تزايد ایدر بیامه سی
بزه کفایت ایدر.

مع ذلك هرشیدن اول بلا استثنا بالجملة مذاهب فلسفیه بیننده برامکان توافق و اتفاق
طلبنده بولونماق قیدینه دوشمکله استهداف ایتدیکمز غایه کمالی احتمال که یک یوکسکه
چیقارمش اولیورز. بدایت امرده اضافی و محدود براتفاق ایله قناعت ایدوب بوتون
نسائق فلسفیه یه [Systèmes] مراجعت ایتمکدنسه یالکزر — بعض مسائل مخصوصه ده
یکدیگرک نقیض دعواسنی التزام ایدوب بربرندن نه قدر ممکنسه او قدر اوزاق قالان —
مختلف زمره لر [Groupes] له مختلف نسائق ملاحظه ایتمک ده حکیمانه اولور. شورسم
ایدیلن حدود ایچنه قاپاندقدن صوکره:

«ایکی نسق [Systèmes] متقابلک هرایکیسنجه بالاتفاق مسلم اولان ویا اولماق لازم
کلن هر شی بویکی نسقه نظراً (هیچ اولمازسه اضافی اولارق) علمیدر. «دینیله بیلیر.
بالفرض تاریخ فلسفه نک اک قدیم ایکی فرضیه سنی یعنی روحیه ایله ماده مذهب لرینک

[Spiritualisme et matérialisme] فرضیه لرینی اله آلکز . بوا یکی مذهبجه متفق علیه
[Accordé] اولان، یا خود اولق لازم کلن نه وار؟ شوا یکی شی: ۱ - ماده نك [Le physique]،
بدنك معنی [Le moral]، روح اوزرنده فعل و تأثیری؛ ۲ - شؤن شعورك [Faits de conscience] وجودی .

بر طرفدن روحیه مذهبنده اولان کیمسه - اکر ظاهرآ و باطنآ صادق [Loyal et sincère] ایسه - بدنك روح اوزرنده فاعل و قوه فکریه نك [Faculté de penser] شروط ماده و آلیه نك [Conditions physiques et organiques] آزچوق تأثیرینه تابع اولدیغنی و بالفرض باشکزه عشق ایدیلن بر صوپانك قوه فکریه کزی سزدن نزع ایده جکفی تسلیم ایدر، یا خود ایتک لازم کلیر .

دیگر طرفدن ماده مذهبنده کی اک جرأتلی کیمسه ده بر طاقم شؤن شعورك یعنی معروضلری اولان [Celui qui les éprouve] ذاتجه دفعةً [Immédiatement] مدرك و اوندن باشقه هر هانکی بر کیمسه جه غیر مدرك بر طاقیم شؤنك، تعبیر دیگرله حواس ظاهریه [Sens externes] چاقان شؤندن بوسبوتون آری اولان شؤن انفسیه نك [Faits subjectifs] موجود اولدیغنی تسلیم ایدر، یا خود ایتک لازم کلیر .

بوشؤنك نوع اتولی (یعنی ماده نك معنی اوزرنده فعل و تأثیری) ماده نك « فکر، ماده نك محصولی [Résultat] در، دییه چیقاردقلری نتیجه یه نه راده یه قدر حق و یردیریر؟ کذلک بوشؤنك نوع نایسندن یعنی شؤن شعورك انفسیتندن [Subjectivité] فکرك، ماده دن مستقل و جنسی کندینه منحصر [Sui generis] اولدیغنه نه راده یه قدر حکم ایدیه بیلیر؟

بو ایکی مسئله هرا یکی مذهبك محل نزاعی [Point de débat] در. لکن بومسئله لرله نتیجه لرندن قطع النظر شوراسی ینه مقرر قالیر که ماده نك معنی اوزرنده فعل و تأثیری واردر. و شؤن انفسیه موجوددر .

شو ایلک ایکی حقیقه بر اوچنجیسی یعنی ماده ایله معنائك یکدیگره متقابلاً فعل و تأثیری اولدیغنی حقیقتی ده ضم ایده بیلیردم . لکن ماده بونقطه ده طریق تشکیکه سلوک [Equivoquer] ایده بیله جکلی ایچون بوراسنی ترکچوب یا لکز ایلک ایکیسی ایله تمسك ایدیرم .

بونلر ك پك دكر سز شيلر اولديغنى، علمى حقايقدن دكل، مسلمات عامه [Sens commun] حقايقندن (يعنى حقايق مشهوره و مقبوله دن) [۱] بولونديغنى سويلينلر اولاجق . لكن ايش ايله دكل . بونلر او قدر باياغى حقايقدن دكلدر . زيرا هر برى بر علم مخصوصك مبدأ تبعى اولاييلير: نتيجه سى عالم معنايه طاياناجق شؤن فيسيولوجيه يى ، تعبير ديكرله ماده ايله معنى ييتنده كى نسبتلى تحليل ناس تمام بر علمك موضوعيدر . كذلك شؤن شعورده آرى بر علمك يعنى علم النفس انفسى [Psychologie subjective] ويا استبصارينك [Introspective] موضوعيدر . بناء عليه مبدأ مسئله سنى بر طرفه براقارق طرفينجه متفق عليه اولان 'مُعْطِيَات [معلومات = Données] اعانه سيله پك صحيح [Vrais] و پك متين ايكي علم تأسيس ايديله بيلير . ديمك كه بونلر پك فضلى حقيقتلردر . و هر حالده بونلر ايكي حقيقتدر .

نظري اولان بو طريق تجريد [Méthode d'abstraction spéculative] ايله علمك اصل جاذبه دار اولان جهنى طى ايديلوب يالكز بزي لاقيد براقان جهاته متعلق معلومات ابقا ايديلور ديه احتمال كه اعتراض ايدنلر بولونور .

فقط بزم برشى طى ايتديكمز يوق . علم يالكز مسائل محلوله يى [Questions résolues] دكل، حل اولوناجق مسائلى ده احتوا ايدر . بزم ياپديغمز تفريق مطلوب الحل مسائلك جاذبه سنى هيچ ده اخلاص ايتمز . و بونلرى اسكيسى كى او كرنمكه هيچ بر زمان مانع اولماز . اسكيدن برى هر شى نه ترتيب اوزره ايسه ينه ايله جه قالاچقدردر . يز يالكز بزم مستبان اولمش بر حادثه يى كوسترمش اوليورز . اوده شو كه بويح ايتديكمز نزاعده طرفينجه متفق عليه شيلره بويله اولمايان شيلر وارايمش . برنجيلرى علمك جسم و ماده سى [Corps] در . ايكنجيلرى ايسه علم جدلى و نزاعى [Science militante] در . طريق تكونه كيرمش علمدر . قيمت ذاتيه [Valeur intrinsèque] اعتباريله ايكنجى نوع قضايانك برنجى نوع قضاييه چوق فائق اولديغنه هيچ شبهه يوقدر . بوجهت منكر دكلدر . آنجق غير منكر بر جهت دها وارسه اوده بوقدر مهم و بوقدر قيمتلى اولان شيلر حقنده هنوز اتفاق واجماعك

[۱] بمقاله تك ۱۷۵ نجى صحيفه سنده كى ، برده فونسغريوك « مبادى فلسفه دن علم النفس »

ترجمه سنك ۳۶۲ و ۳۶۳ نجى صحيفه لرنده كى حاشيه لره مراجعت .

وقوع بولماش اولماسیدر. اوحالده اول باول مجمع علیه اولان قضایای مقرر عدايدوبده
بقیه قضایا حقدده شیمدی به قدر اولدینی کی ینه جدال و نزاعی ادامه به نهدن رضا
کوستریله سون؟

بومناسبتله شوراسی شایان تنبیهدر که بوبحث ایتدی کمز ایکی مذهب اربابنجه بالاتفاق
مسلم وجمع علیه اولان شی احتمال که دیگر مذاهبت کافه سنجده ده مسلم اولور. زیرا مسئله
ایله اک زیاده علاقه دار اولان بوایکی مذهب اربابیدر. بونلرک هر بری مخالفی اولان
مذهب مسلماتندن ممکن اولدینی قدر آزشی تسلیم ایتمکده منفعتداردر. بونلرجه تسلیم
ایدیلن شی اک شدید وجه ملاحظه التزام ایدیلدیکی تقدیرده بیله رد و منع ایدیله میه جک
اولان شیدر. بناء علیه ماده ایله روحیه نک اجماع ایتدکری شیلری مذاهبت سائر اربابنک
رد و منع ایتمه مه سی اولویتده قالیر. مثلاً بومذهبلرک هر ایکسینک ده فوقنده اولمق داعیه
سندده بولونان وجودیه مذهبی [Panthéisme] کرک ماده نک معنی اوزرینه فعل وتأثیرینی
وکرک شئون شعورک وجودینی انکار ایتمکده هیچ بر منفعت کورمز. نته کیم اسپینوزا
[Spinoza] نه اونی انکار ایدر، نه بونی. حواسیه مذهبتک [Sensualisme] ده هر ایکی
قضیه یی تسلیم ایده جکی امر بدیهیدر. یالکز تصویریه مذهبی [Idéalisme] بعض مشکلات
ایقاع ایده بیلیر. زیرا بومذهب اربابی ماده نک وجودینه قائل اولما دقلرندن وهر شی
شئون شعوره ارجاع ایله دکلرندن اولسه اولسه ماده نک معنی اوزرینه فعل وتأثیرینی تسلیم
ایتمه بیلیرلر. آنجق شوده وار که تصویریه مذهبی ماده نک وجودینی صرف نظری اولارق
[Spéculativement] انکار ایدیور. یوقسه ظاهری اولسون، حقیقی اولسون بر عالم
خارجینک [Monde Objectif]، آفاقک وجودینی پک اعلی تسلیم ایدر. بوعالم مشهودک
[Monde apparent]، نفسمه کی تجلیاتک [Manifestation] نوعاً ما شرط حدوثی اولمق اوزره
بزه معروض اولدینی ایسه او مذهبجه ده امر متیقندر. اساس اعتباریه کیفیت تعلیل
[Explication] باشقه اولابیلیر. فقط جسمانیاتک [Le corporel] روحانیاتک [Le spirituel]
فعل وتأثیرینی دینیلن شأن عمومی دیگر مذاهبت فلسفیه قدر تصویریه مذهبجه ده قبول
ایدیله بیلیر.

بوطریقک عیننی مسائل فلسفه نک منازع فیله اولان انواع مختلفه سنه تطبیق ایدنجه

دائماً بالاتفاق تسلیم ایدیلش بر اصل [Fond]، بر سرمایه ایله منازع فیہ قالان بر قسم بولا جفر.
مثلاً حواسیه ایله عقلیه [Rationalisme] ویا - دها واضح بر تعبیر قوللانش اولمق ایچون
- اولیت [A-priorisme] مذهبلی بیتنده کی نزاعده بر طرفدن مفاهیم مجرد و کلیه نك
[Idées abstraites et générales] احساسدن انتزاع ایدیه بیله جکینی حواسیه یه قارشى هیچ
اولمازسه موقتاً تسلیم ایتمه لیدر. موقتاً دییورم. چونکه تجرید و تعمیم قوتی [Faculté] بیله
احتمال که - مالبرانشتک [Malebranche] دیدیکی کبی - غیر متناهی مفهومى ده استلزام ایدر.
فقط بز بدایت امرده بو وجه ملاحظه دن قطع نظر [Faire abstraction] ایدیه بیدیرز. دیگر
طرفدن ده مفاهیم کلیه [Idées générales] میاننده اصلی و اساسی [Fondamentales] یعنی
بوتون تصدیقاتمزله ممتزج [Mêlées] و کلیت [Universalité] ایله ضرورت و وجوب
[Nécessité] وصفلیله تمغالانش کبی کورونن بر طاقیم مفهوم ملک وجودی دخی - برنجی
درسمزده س-ویله دیکمز اوزره - موسیو هربرت اسپنسرک وراثت نظریه سی تسلیم ایدیه -
جکسه مفهومات ایله حقایق اولک افرادده فطریتی [Innéité = اولیتی] اولیت طرفدارانه
قارشى تسلیم ایدیه لیدر.

بینه بو طریق ایله تصویریه [Idéalisme] ایله حقایقیه [Réalisme] مذهبلی آره سنده: ۱ -
شان شعوری بوتون شؤن آفاقه دن اعلا [Supérieur] در؛ ۲ - بوتون احساساتمزا نفسیدر؛
۳ - احساساتمزا علتی حیطة شعور مرکز خارجنده در (یعنی غیر مشهور بهدر)، قضیه لری
مسلم اولاجنی کبی وجودیه ایله الهیه [Théisme] مذهبلی آراسنده: ۴ - غیر متناهی
واردر. و غیر متناهی متناهی نك علتیدر؛ ۵ - متناهی غیر مشاهده [Dans] و غیر متناهی
ایله [Par] در. «قضیه لری؛ کذاک یقینه [Dogmatisme] ایله حسابیه [Scepticisme]
مذهبلی آراسنده ده: ۶ - علمده [Connaissance] بر درجه یه قدر اضافیت [Relativité]
واردر (اضافیتک درجه سی وارسون بالاخره تقرر ایتسون)؛ ۷ - انفسیلشمکی قابل
[Subjectibles] اولمق حیثیتیه شؤن شعوره تعلق ایدن علم، یقین مطلق [Certitude ab-
solue] مرتبه سنده در» قضیه لری مسلم اولور.

بورایه قدر ذکر ایتدیکمز امثله نك عددینی چوغالتمق ممکندر. آنجیق تکلیف
ایتدیکمز طریق حقنده بر فکر ویرمه بو قدری ده کافیدر. بونلری خلاصه ایدر سهك
بوتون مذاهب اربابنجه آز چوق مسلم و هیچ اولمازسه اضافی اولارق علمیت وصف
ممیزی [Caractère] ایله متصف بر سلسله قضایا الده بولونمش اولور. بو قضایا:

۱ - انفسیلشمکی قابل اولان شؤنک یقینی اولماسنی؛

۲ - امور انفسیه ایله امور آفاقیه نك هیچ اولمازسه ظاهراً باشقه اولدیغنی؛

۳ - ماده نك معنی اوزرینه فعل و تأثیری طولاییدسیله امور انفسیه نك امور آفاقیه

ارتباطنی؛

۴ - علمده (بالآخره تقرر ایده جك) بر درجهیه قدر اضافیت بولوندیغنی؛

۵ - مفاهیم مجردده و کلیه نك منشأی تجربه اولدیغنی؛

۶ - وجوب و ضرورت ایله کلیت وصف ممیزلری ایله معلومنز اولان بعض مفهوماتك

بر طبیعت خاصه سی [Nature spéciale] بولوندیغنی؛

۷ - متناهی نك مجربات داخلنده معلوم اولوب بر حد ایله ابدأ محصور اولامیه جغنی؛

و بناءً علیه :

۸ - متناهی نك غیر متناهی [Infini] و یا هیچ اولمازسه غیر محصور [Indéfini]

ایله محصور اولدیغنی ناطقده.

شبهه سز بو قضیه لرك کندیلری ده كرك حدود و كرك معانی قطعیه لری اعتباریه محل

تزع اولابیلیرلر. زیرا - اولجه ده سویله دیکمز کبی - بوتون مسائل متداخلدر. و عینی

قضیه هر کس اوکا آیری آیری معنار ویرمك اوزره مشترکاً قبول ایدیه بیلیر. آنجق

علمه خدمه بو قضایای هر کونه شخصی [Individuelle] و مذهبی [Systématique]

تفسیراتدن تجرید ایله الفاظك معانی متبادره سنه اقتصاره کمال صدق ایله صرف جهد

ایتمك هر کسه آیری آیری ترتب ایدن بر وظیفه در. كرك بو و كرك دیکر بر چوق

قضایا آنجق بو حیثیتله بوتون مذاهیجه قبول ایدیه بیلیر. بناءً علیه علوم سائرده اولدیغنی

کبی فلسفه ده بر طاقیم حقایق متینه و مسلمه و مقبوله زمینی موجوددر.

حتی اختلاف وجدلك مدرسی [Classique] ساحه سی اولان علم مابعد الطبیعه ده

بیله - جمله نك مسلمی اولان مذاهب مقررده و مثبتیه [Doctrines positives] راست

کلینه مه سده هیچ دكسه - عموماً و مشترکاً استعانه ایدیلوب يك چوق شؤنی مصور

[Représenter] اولابیه جك بر طاقیم ممیزات مجردده [Distinctions abstraites] ایله منطقی

(عقلی) بر طاقیم وجوه ملاحظه [Points de vue logiques] بولونا بیلیر. مثلاً ارستطالیسك

تمیز ایتدیکی فعل [Acte] ایله قوت [Puissance] مفهوملری او قدر سهل المنال، او قدر

قابل تطبیق شیلردر که اهل علم بیله قدرت مکنیه [Energie potentielle] دیدکلری شیئی

قدرت حاضره [Energie actuelle] دیدکری شیدن تمیز ایچون او مفهوم لره مراجعت لزومنی حس ایتش لردر. افلاطونک صورت مثالیه [Idée] سی ده حقیقتدن [خارجده تحققدن = Réalité] نه قدر بعید اولورسه اولسون ینه اشیانک چوق کره لر جلوه کاه مطالعه و تدقیقی اولان ثوتلی و فیضلی بوجه مطالعه اولمقدن خالی دکلدر. بر درجه ده که بویوک بر فیسولوجیا عالمی حیاتی تعریف ایچون اونی « بر صورت مثالیه مدبره [Idée directrice] » تسمیه ایتمکدن دها مناسب بر چاره بولامادی. بونلردن ماعدا ده قارته کوره فکر [Pensée] ایله امتدادک (حیزک = Etendue) - بونلردن باشقه بر حد ثالث [Troisième terme] فرضنی مقتضی عد ایدنلر محق اولسه لر دخی - آیری آیری ایکی شی اولارق تمایزی؛ هیومه (Hume) کوره مفهوم علایتک [Idée de causalité] منشای تجربه خارجیه اولمق امکاتنک بالبرهان [Démonstration] منسلب اولماسی خصوصی؛ قانتک [Kant] - لا اقل بر فرضیه اولارق قبولی لازم کلن - تصدیقات ترکیبیه اولیه [Jugements synthétiques à priori] نظریه سی؛ ینه قانتک - برنجی درس مزده سویله - دیکمز وجه ایله تصور اشیایه الویریشلی مفهومات حیثیتیه اولسون تتبع ایدیه بیلجهک - صورت عمومیه ده کی بوتون مابعد الطبیعی فرضیاتی کی بر چوق مفهومات و معانی واردر که جمله سی ده مفهومات علمیه [Notions scientifiques] نامی ویریه بیلجهک حقیقی، متین و مفید معلوماتدر.

بزه اعتراض اولمق اوزره بیلیرم که سویله دینیه جک: آیری آیری نظر اولونسه هپسی ده آز چوق صادق [Vraies] اولان و شو قدر که - نسائق فلسفیه دن تجرید ذهن شرط ایدیلدیکنه کوره - بر نسق معین ایله یکدیگره مرتبط اولمایان بو قضایا بیغنی بر علمی مقوم اولاماز. زیرا بر علمی علم ایدن شی قضایای آراسنده کی رابطه [Lien] در. جهت منسقه وحدت [Unité systématique] در. اجزاسنک متسلسلاً توالیدسیدر. اوت، موضوع بحث اولان شی میدان کتیریه جک بر علم اولمایوب ده حاضر وجود بولمش بر علم اولایدی بو اعتراض شبهه سز موجه اولوردی. بر علم میدان کله بیلیمک ایچون هر شیدن اول او عامده کیف مایشا تصرف ایدیه بیلجهک موادک [Matériaux] طولانی لازمدر. علم بو حاضرلق دوره سنده ایکن اجزاسی غیر متماسک [Incoherent] و قضایای قبا بر تجربه یه مستند [Empirique] بر حالد بولونور. لکن بویه اولمقله برابر ینه علم اولمقدن چیقماز. هر علم بویه باشلاماش اولسه ایلری کیده من و قه نده

غندن قورتولامازدی. بوتون علملرک باشلانغیجی یویله اولمشدر. بالفرض قیزیق علمنی بر بو کونکی حالی، برده بو عصرک ابتداسنده کی و بطریق الاولی اون یدنجی عصرده کی حالی اوزره اله آلام. بوکون متماسک الاجزا [Cohérent] ومنتسق برکل اولمشدر. حال بوکه بوندن بر و یا ایکی عصر اول بویله دکل ایدی. بو علم او زمانلر یالکیز بر قاج حقیقتدن ترکیب ایدیوردی. بوکون آرتق عوامل و مؤثرات طبعیه دن یالکیز بر عامل و مؤثر [Agent] دن، هر نوع شؤن مختلطه ایله تجلی ایدن بر تک قوتدن باشقه سی قبول ایدیلیمور. عصرمنزک بدایتده ومثلاً بیو [Biot] نك فیزیقنده ایسه آیری آیری یکریمی قدر قوتک تعداد ایدیلش اولدیغنی کوروروز. ده قارتک زماننده امر بر عکس اولوب زمانی کلمه مش بر ترکیب اثری اولارق بوتون شؤن غندی تعليلات [Explications arbitraires] ایله یکدیگره قاریشدریلوردی. علومک غیر قابل احتراز اولان بویوقلامه و آراشدرمه ایشلری [Tâtonnement] هپ بویله اولاکمشدر. دوره کماله ایرمک ایچون علومک بو کبی تجاربیدن کچمه سی لازمدر. بیلیم: «بیو ایله ده قارتک فیزیقلرنی بیلیمکدن ایسه فیزیقندن بوسبوتون بیخبر اولق اولی ایدی» دینیه بیهل جکمی؟ نه چاره، بومرحله. لردن کچمه دجکه شیمدیکی فیزیقه وارمغه امکان یوق ایدی. کذلک قوپرنیک [Copernic] ایله غالبه [Galilée] نك هیئتنی ساحه امکانه کتیرن بطلمیوس [Ptolémée] هیئتیدر. ایمدی اویله بر علم فرض ایدلم که طرق توصلک [Méthodes] نقصانی ایله نفس مسائله کی مشکلات طولایسیله بزه یالکیز غیر مرتبط - فقط هر حالده کندیلرینه حقایق دینیه بیهل جک - بعض حقیقتلر ییلدیرمکه قالان بر حالت خوائیه [Etat cahotique] دن بر مدته قدر چیقمامغه محکوم اولسون. بو قدری بیهل هیچدن اولی دکلمیدر؟ بویله بر علمده کلک اجزاسی واقعا یکدیگره چشید چشید فرضیات ایله ربط ایدیلیر. لکن اونده بیهل بر سرمایه علمی [Fond scientifique] قالیر. و سعه حدودندن خارج قالب نسائق مختلفه فلسفیه صوقولمق طولایسیله محاط اولدینی ستره ابهامدن صراحة تجرید ایدیلیرسه - بو سرمایه علمینک تزايد احتمالی پک چوقدر.

فلسفه نك معلوم و مسلم اولان قسمی ایله محتاج کشف و تقریر اولان قسمی آرا- سنده یایمغه چالیشدیغمز تمیزی - بوتون فیلسوفلرجه پک معروف و مشهور اولوب تهاودور ژوفروا [Théodore Jouffroy] طرفندن رهید [Reid] مقدمه سنده بر وضوح عالمانه ایله تشریح ایدیلن - تمیزک دیگر نوعه قاریشدرمغه کلز. ژوفروا «ماوقع مسائلی

[Questions de fait] « مسائل متأخره [Questions ultérieures] نامی ویردیکی مسائلدن آیریور. برنجیلری نور تجربه ایله معلوم اولان، ایکنجیلری ایسه ماقعات [Faits] اعانه سیله بالاستدلال حل اولونان مسائلدر. واقعا بواصر تمیزدهده بر حصه صواب وارددر. بالآخره تفسیر ایدیلمک اوزره موقتاً حفظی لازم کلن حقایق اضافیه دن بری ده بوددر. آنجق بونی صیقه صیقه اک فنا عجللرینه کوتورورسهك ایچندن اثباتیه مذهبنی [Positivisme] « چیقارمق کوچ برشی دکلددر. شبهه سز ماقعات ده هر کسك قبول ایده بیله جکی حقایق میاننده داخلدر. حال بوکه بو نوعدن اولان (یعنی هر کسك قبول ایده بیله جکی) حقایقك کافه سی ماقعات دکلددر. « دوشونیورم. « او یله ایسه وارم [Cogito ergo sum] « قضیه سی ایله اتحاد [Identité = عینیت] و تناقض [Contradiction] مبدئی، فعل و قوت [Acte et puissance] بیننده کی فرق، فکر ایله حیز [Pensée et étendue] بیننده کی فرق، جوهر نفسی [Sujet] ایله عین خارجی [Objet] فرقی کبی بر چوق حقایق دها وارددرکه واقعات دکل حقایق عقلیه [Vérités rationnelles] جمله سندندر. مطلوب الحل اولان مسائلی تأخیره کلز. یوقسه بونلری بوسبوتون یوق یتمک تهلهکسی باش کوستیر. نته کیم ژوفر واک یابدییی تفریق و تمیزدهده باش کوسترن تهلهک بو اولمشدر. حال بوکه بزه کوره بالعکس علم مابعد الطبیعه بیله - فلسفه نك اقسام سائره سی کبی - متین و متیقن حقایق عرض ایده بیلیر. مابعد الطبیعه فلسفه ساحه سندن نه اخراج نه ده طی اولونور. قیمتی هر نه اولورسه اولسون معلومات فاسفیه میاننده حصه سی ده، کوروله جک خدمت و فائده سی ده وارددر.

بالاده کی مبدادن مسائل اختلافیه فلسفیه [Controverses philosophiques] بی یکی بر طرزده فهم و تطبیق نتیجه سی چیقابیلیر کبی کورونیور. تنزلات متقابله (۱)

(۱) « تنزل » ك منطق اصطلاحنجه معناسی لسان عامیانه ده کی معنادن باشقه در. جودت پاشا مرحومك « آداب سداد » ندن منقول اولان آتیده کی سطرلر معناسنی توضیحه کافیدر :

« . . . سائل بعضاً مقدمه لردن برینی منع ایتدکدن سوکره آنی تسلیم ایله دیکرینی منع ایدر. « بوکا » تنزل » و « مجارات خصم » و « ارخاء عنان بحث » دینلورکه خصمه عماشات قیلندن اولارق « بر مقدمه بی تسلیم دیمک اولوب یوقسه حقیقه تسلیم و تصدیق دکلددر. بناءً علیه معلل بو مقدمه لرك « ایکیسنی دخی اثبات ایتدکجه مدعاسنی اثبات ایتمش اولماز. « مثلاً معلل طون کیمک مکروهدر دیو ادعا ایدوبده بونی اثبات ایچون (وقت سعادتهده « طون اولیوب صکره دن احداث اولمشدر و هر شی که وقت سعادتهده اولیوبده سوکره دن احداث

طریق [Méthode des concessions réciproques] نامی ویره جکمز بو طریقك موضوعی ساحه جدالی تحدیددر . بو تقارب متقابل طریقك ایسه فلسفه ده هیچ ده خوش کورولدیکی یوقدر . بو کبی تنزلات بر آزده جرأتسزلك عد ایدیه کلدیکندن اوتهدن بری اك مفرط مدعیات آرقه سنده سپر آلق عادت اولمشدر . (طرفیندن سرد ایدیلن) بومدعیات ایسه علی الا کثر بر برینه اویمایوب هر بری ده کندی حسابنه خصم طرفنی ملزم کوروندو کندن صورت عمومیه ده سیرجیلری نهایت حسابیه طرفنه اماله اتمکی منتج اولورلر . حال بوکه بویه اولمایوب ده (هراییکی جهتدن) دعاوینت دانکی حده قدر ایلری کوتوروله بیله جکنی صراحة تعیین ایله ایشه باشلانسه ساحه تناقض او حده قدر طارالمش وهیچ اولمازسه بعض شیلرک بالاجماع قبول و تسلیمی کبی متیقن بر کار الله ایدیلش اولور . هربرت اسپنسر : « نزاع مابعدالطبیعی [Controverse mtéaphysique] تحدید حدوددن باشقه برشی دکلددر . « سوزینی پک کوزل سویله مشدر . مثلاً « الله » مسئله سنده وجودیه ایله الهیه آره سنده کی مسئله الله تصورینت مرکب اولدینی عنصر مابعدالطبیعی [Elément métaphysique] ایله عنصر معنوی [Elément moral] آراسنده کی حدودی تعیین و تقدیر مسئله سیدر . وجودیه عنصر مابعدالطبیعی بی، الهیه ایسه عنصر معنوی بی تغلیب [Faire ressortir] ایدیورلر . کرک بوجهتدن، کرک اوته کی جهتدن زویه قدر ایلری کیدیه بیله جک؟ ایشته مسئله نک روحی .

موسیو هربرت اسپنسر « مبادی اول [Premiers principes] ، نامنده کی اثرینک مدخلنده بوافکارک عیننی عبارات آتیه ایله افاده ایدیور : « طرفین متنازعیندن هر بری « خصمک مدعیاتنده کی غیر جائز الاستخفاف حق جهتلرینی تسلیم ایتمه ایدر . خصمک « دعواسنی آ کلامغه، خصمک سوزنده آ کلاشیلمغه لایق وبر کره تسلیم ایدیلنجه اتفاقه « اساس اولابیله جک بر عنصر مشترکک (یعنی مجمع علیهم) وجودینه قانع اولمغه چالیشمق « هراییکی طرفک ذمتنه متحتم بر وظیفه در . »

الحاصل خارجی بر مصداق [Criterium externe] اولق اوزره تکلیف ایتدیکمز شو مصداقک قبولانی جائز [Légitime] قیلان جهت بر طرفدن بو طریق سلوک ایدیلدیکی حالده دیگر طرفدن ده اسکی طریق تفلسفه دوامه هیچ بر مانع بولونماسیدر .

« اولنش اولسه مکروهدر) دیسی اوزرینه سائل دخی صغری مسلم دکلددر انی تسلیم ایتسم کبرایی تسلیم ایتسم « چونکه جامع شریفلرک مناره لری کبی صکره دن ایجاد اولنش نیجه شیلروارکه مکروه دکلددر دیسه « صغرای تسلیم ایله خصمه ارخای عنان ایتمش اولور . یوخسه انی حقیقته تسلیم ایتمش اولماز . » اه

فلسفه ده اک مهم واک جاذب اولان شیلرک مسائل منازع فیها اولدیغنده شبهه یوقدر. بوتون فلسفه لرده اک زیاده خوشمزه کیدن جهت دیگر فلاسفه حقنده کی انتقاد ایله هر فیلسوفک فلسفه یه ادخال ایتدیکی عنصر ذاتی [Elément personnel] در. بوده - دفعات ایله تنبیه ایدیلدیکی اوزره - فلسفه نك امور معنویه استناد ایتدیکندن منبعثدر. انسانه اوله کلیورکه فلسفه ده خدمت وفائده نك اک بیوکنی، حتی اک جاذب واک مهمنی امور انفسیه اشغال ایتک لازم کلیر. اوله ایسه فلسفه نك کذرکاه عالم اولان یوللردن آدیم آدیم سورو- نه رک یورومه سنی و آلدانماقدن امین اولابیلیمک ایچور سویلنمش شیلری دائماً حرفیاً تکرار ایتمه سنی وحق اولارق یالکز بدیهی اولانی دکل، باشقه لرینک معتقدی اولان شیلری ده طانیما سنی طلب ایدرک آنی قوروتماق، فقیرلشدیرمک داعیه سنده بولونماق فکری ده بزدن ایراق اولسون. بویه بر طریق هر هانکی بر فلسفه نك حسن خیره سازینی قاجیریر. و فلسفه یی علومک اک فقیری درک سینه ایندیریر. بوتون ارواحی جاذب ایدن اصل او بویوک نزاعلر در. بو مسائله هر کس اتفاق ایتدیمی، آرتق هیچ کیمسه ایچون آرایا جق شی قالماز و فلسفه نك حسن جانرباسندن ده هیچ برشی بولونا ماز اولور. بناءً علیه بن شو رأیده یم که فلسفه اسکیمی کبی صحن کارزارنده مشغول جدال اولا طورسون، طریق آنی [ذاتی = Méthode personnelle] یینه تطبیق ایتمکده بر دوام اولسون، غنیمت و غرامتی کندینه راجع اولمق اوزره [A ses risques et périls] یکی یکی فکرلر آراسون، انتقاد ایتسون، جرأتله یاپیلنمش تحلیللره کیریشسون، حاصلی کمال حریتله تفلسفدن کری قالماسون. لکن بو بویه اولمله برابر فلسفه نك کمال سرعتله سیرنده دوام ایدوب طورورکن بر طرفندن ده مشترکاً ارباح ایدیه بیله جک و یالکز فلان ویا فلان مذهبک دکل، - بوتون جهت وحدت [Unité] و کلیتی [Universalité] نظر اعتباره آینه رق - فلسفه نك ملک یمینی اولاجق بر رأس المال، بر احتیاط سرمایه سی ایدینمکه چالیشماسنه نه مانع وارددر؟ هر فیلسوفک اک بویوک همتی بومشترک سرمایه یی تزئیده و حقایق معلومه و مسلمیه حقایق جدیده ضم و الحاق ایتمکه مصروف اولمالیدر. فلسفه نك علوم صحیحه دیدکلری علومه تقرب ایتمه سی آنجق بوسورتله اولور. مع هذا علوم سائریه قریب اولمله ده بو کون نه حالده ایسه احوال اوزره قالمقدن یعنی موضوعی کلی [L'universel] ایله مطلق [L'absolu] اولان بر علم حر اولمقدن فارغ اولماز.

مترجمی
احمد نعیم

مؤلفی
پول شرانه